„ЗАСТАВА“ излази редовно средом петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин. на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 137. У Новом Саду у петак 5. (17.) септембра 1886. ГОДИНА XXI.

ТРЕЋИ ДЕО УГАРСКОГ САБОРА.

Још два дана, па ће се састати посланици угарског сабора, те отпочети нов рад. Чудновато! Сабор тек што није отпочео, но нигде не видимо, да жене кукају, а људи крше руке. Научили се, окаменили се, шта ли.

Не чудите се оваким речима. Наш народ вели: светац се познаје по вечерњу. А вечерње овог сабора давно је прошло; свршила се већ и служба, и ми лепо можемо видети, где нам се — смркава. То је светац, који нам не помаже.

Две године је данашњи сабор саборисао, сад залази већ у трећу и последњу годину. Камо је потегао, одунуд се не надамо никакву добру. До сад смо видели, да је тај сабор решио, да растури српску задругу; стегао је општину; велике жупане начинио је све веће, народ још мањи. Горњи дом је попео у непеле, посланике је осигурао на 5 година, народ је осигурао са дугом.

Продају се сваке године државне шуме, државна добра а све једнако се гради нов дуг. На кога? На народ. А народ је и сам дужан, предужан. То значи ударати дуг на дуг. Више од трећине државних прихода, а то је преко 120 милијона форината, иде годишње само на интерес и отплату дуга. Па може ли тако газдинство процветати? Влада је прорачунала, да ћемо кроз целу ову годину имати 14 милијона мањка, а ево за прво по године било је 32 милијона. Ове године начинили смо већ на 50 милијона дуга, а биће тога и више.

Па шта да кажемо сад, кад се и опет састаје сабор? Зар да не стрепимо до дна душе? Та дође нам већ да јаукнемо. Немају право они, који задржавају народ од политике, те му веле: „то те се не тиче држи се ти плуга“. Може он кукавак радити као црв . . . кад неваља државно газдинство у управи, он мора пропасти. Шта ће један да ради, кад је пошло наопако у држави, а његови посланици скупили се око владе те је помажу.

Већина народних посланика помаже ту владу. Страшна је то реч. Од кад је Тиса на власти, умножио нам је државни дуг са 700 милијона форината, ма да је годишњу порезу повисио са преко 60 милијона. Повисили су нам: порезу на земљу, порезу на кућу, порезу на камату и ренту, порезу на заслугу, порезу на шпиритус, порезу на шећер, порезу на пиво, порезу на петролеум, порезу на увоз, а увели су порезу на шпаркасе и т. д. — Е па дотле, а куда ћеш тим? Ал није само дотле, биће и више, јер народ је изабрао посланике, који се тој данашњој влади клањају и веле јој: „добро је“.

За сад нам не остаје друго, него да кукамо. А кад дођу нови избори, па се народ и опет не узме на ум, онда ће кукати и даље. Дабогме, дуго, здраво дуго не може овако ићи, ударише руда сама у брег, ал ако дотле чекамо, онда ће можда бити све — доцкан.

J. T.

ПОЛИТИЧКО ВЈЕРУЈУ.

VI

(Нек се не ради о народу — без народа.)

Ево да видите у чему је највећа народна мука. Бацили га у јаму па му од горе веле: Изађи слободно напоље „слободни грађане;“ успужај се горе, па удешавај како ти хоћеш; нико ти не крати, јер си ти господар.“ А онај одоздоле може слободно рећи: „Хајд одатле, што се исмевате, како ћу напоље, кад сте одвукли к себи мердевине.“

Тако је на длаку код нас. Добили смо бајаги некаква права, па веле: „Народ је господар. Он бира посланике, а посланици мењају законе, одређују дацију, руше управу. Ако је народу тешко, нек окрене на боље; јер увек бива онако, како већина хоће, па му је слободно изаћи из невоље.“ Лепо је то речено; ал камо мердевине? Нема ту ништа од већине, кад већина народа нема права гласања, кад нема места да каже, шта хоће.

Знате ваљда ону причу о чопору свиња. Имао човек браве, па плаћао на њих порезу, те био бирач. Ал уђе болест у свиње, те поскапаше. Човек дође и опет да бира, ал му не дадоше. Зашто? Веле: „угинули су ти свињи, не плаћаш више онолико дације, ниси бирач“. . . „А, међер су то моји свињи бирали посланика, а не ја,“ одговори небирач, а богме се не може рећи да није добро одговорио.

Код нас се мери право избора по свињама, кравама, овцима, кућама и виноградима. Чим не плаћаш довољно дације, ниси бирач; ако се закасниш са плаћањем, опет ниси.

Неки кажу да је и то право. Веле: „онај, који не сноси никакав терет, или врло мало терета, не треба да има ни права. А зар и онај највећи сиромашак не сноси терете? Та није само оно пореза, што се плаћа на књигу порцијашицу. Ми плаћамо порезу и онда, кад купимо у дућану дуван, шећер, со, и т. д. па и онда, кад попијемо чашицу ракије. Да држава не узима силне милијоне од дувана, соли, шећера, да не узима од сваког казана ракије и т. д. све те ствари биле би јефтиније. Овако то мора платити онај, који купује. Па зар и онај највећи сиромашак не мора да подноси највећи терет, а то је војнички терет? Кад га могу сутра истерати, да за државу умре, треба му дати право, да бира посланика, исто као и другоме. Јер њему нико неће рећи: „Ти си гори од осталих; зато кад дође рат, седи код куће, а ми ћемо лити крв, који бирамо посланике.“

Но код нас као да је удешено баш тако, да не буде никад лакше онима, којима је тешко. Чим ко у овој земљи не може да дигне главе, чим га убије дација, чим увиди да се више овако не може, одмах му зачепљују уста и веле: „Ти ћути, немаш се шта мешати, јер ниси више бирач.“ И тако видимо, да је сваке године код нас све мање бирача, а из бирачких листина истискују се баш они, који су пострадали због силних дација и рђаве управе, истискују се баш они, који би тражили да у овој земљи буде једаред друкчије, јефтиније и праведније.

По нашем данашњем закону, једва да је сваки трећи пунолетан грађанин бирач, а сваког новог избора, биваће неколико десетина хиљада бирача мање. Па зар се онда може казати, да у овој земљи влада право народа, и да већина решава? То се не може рећи, јер није истина. Великој већини народа запушена су уста. Већина народа ради, лије крв, плаћа, а други чине шта хоће. Ако дакле хоћемо да поправљамо, ако хоћемо да народ извојује слободу, онда морамо ићи за тим, да народ добије право борбе, право гласа и избора. Без тога права, не вреди ништа. То право су политичке мердевине, и само преко тих мердевина може народ изаћи из овог јадног стања.

Бечкеречки програм не помиње до душе нигде „опште право гласања.“ Али у 4. тачци тог програма пише ово: треба у свима питањима јавног живота владати се по начелима слободоумља и демократије.“ А начела слободоумља и демократије траже у првом реду, „право гласања свију пунолетних грађана.“

Ал то није све. За време бечкеречког програма мислили су још слободоумни људи, да је доста ако траже „опште право гласања.“ Данас виде, да то није доста. А ево зашто: Рецимо примера ради, има у једној држави сто изборних места, у сваком месту по хиљаду бирача. То је свега сто хиљада бирача. Сад узмимо има две странке. Једна је владина, а друга је противничка. И сад може да се деси овај случај: Противници владе су слабији, они у сваком месту имају од 1000 бирача 400 гласова, а влада 600. Влада ће свуда победити, а противници њени неће добити ни једног посланика. Па јел то право? Није. Кад срачунате у сваком од отих сто места по 400 опозицијонара, онда то чини 40 хиљада опозицијонара. Тих 40 хиљада опозиционара немају ни једног посланика, а 60 хиљада владиних људи добили су 100 посланика. Кад узмете цео народ, онда стоји 40 хиљада против 60 хиљада људи, и тако би требало да буде од једне стране 40, а од друге стране 60 посланика. То би било по правди.

Узмимо примере из нашег живота. Ми знамо, да је српска народна слободоумна странка у нашем народу јака. Године 1884. било је у Угарској тек нешто преко 800 хиљада бирача. То долази отприлике на 2000 бирача један посланик. А ми смо свега тада добили једног посланика. Но да су се прикупили сви гласови народне слободоумне странке из Новог Сада, Сомбора, Вршца, Кикинде, Бечкерека, Панчева и из свију наших срезова и места, ми би имали много пута по 2000 бирача, те тако много посланика. Владина би странка добила опет толико посланика, колико је имала по 2000 пута бирача, а тако исто и друге странке. То би било право. Но овако је влада наше српске срезове измрскала па их растурила и помешала међу несрпске срезове тако, да ми свуда имамо малу мањину. Новом Саду, Панчеву и т. д. придодала је влада нека несрпска села, само да убије српску већину. Наши срезови су велики, огромни, долази по 60 и више хиљада душа на један срез, а мађарски срезови бирају на 10 хиљада душа посланика. На тај начин не може се видети жеља народа, на тај начин читава странка, читава народност може да остане без посланика, незаступљена. Ми у Угарској треба да тражимо не само „опште право гласања,“ но морамо тражити и „гласање по странкама.“

Ово морамо тражити прво за то, што је то најправији начин бирања, а друго за то, што је Угарска народносна држава. Тек кад се уведе гласање по странкама, онда ће бити Словака, Румуна, Срба, Русина и Немаца више на угарском сабору но Мађара. А то треба да буде, јер има више Немађара бирача, но Мађара. Док се то не уведе, наш сабор не може бити огледало народне воље. Поделом срезова удесиће увек Мађари тако, да Срби, Румуни, Словаци и Немци неће имати укупно 20—30 посланика, а Мађари који су у мањини, имаће око 400. То је очигледно — неправо . . .

Ако дакле хоћемо, да посланици буду израз народне воље, онда нема друге, но да тражимо: опште право гласања, и гласање по странкама.

Писмо из Русије.

Петроград, 30. августа 1886.

Кнез Батанберг после дугог промишљања и саслушања савета од својих пријатеља, није нашао другог пута, него да из Бугарске одлази. Он се седамдесет пута промислио пре, него

ЛИСТАК.

ДА ЛИ ЈЕ ГЕРМАН АНЂЕЛИЋ ОСВЕТЉИВ?

Године 1882 фебруара петог ручала и веселила се неколицина њих код г. Протића, свештеника у Товаришеву. Међу осталим били су ту г. Срдан Увалић, учитељ у Кули, и г. Петар Григоријевић, парох из Д. С. Ивана. Између ове двојице заподенула се препирка. Г. Григоријевић наздрављао је „Његовој Свјатости, као изабраном патријарху,“ а г. Увалић приметио му је, да не каже „изабраном“, већ „наименованом патријарху“, што у истини и јесте. Услед тога било је између ове двојице и мало оштријих речи, па на том би и прође.

Али на нешто јаче од месец дана после тога, 12-тог марта 1882, предао је Герман Анђелић кулском среском суду против Срдана Увалића тужбу, у којој га тужи због клеветања и увреде части. Између осталог вели Герман Анђелић у својој тужби од речи до речи ово: „Дошло ми је до знања, да је Срдан Увалић, кулски српски учитељ, кад је петог фебруара био у Товаришеву, тамошњем српском попу Протићу ушао у собу баш онда, кад је други један српски поп мени наздрављао, на што је Срдан Увалић пред целим друштвом од прилике ово рекао: „У Анђелићево здравље пити за сваког је Србина злочин и срамота, јер је Анђелић прљав и безобразан човек, а осим тога је српска издајица и управо мађарски поп.“

О тога је Герман Анђелић тужио Увалића због клеветања и увреде части.

Услед тога било је пред кулским среским судом у овој ствари коначна расправа прво 30-тог марта, а за тим 21-ог априла 1882.

При првој расправи рекао је оптужени Увалић, да он није упао после подне у собу г. Протића баш онда, кад се Герману наздрављало, већ да је присутан био и пре и после ручка. За времена ручка дражио га је деспот-сент-ивански поп Григоријевић непрестано за то, што је он — Увалић — при избору радио за народног а не за клерикалног кандидата. Вели, да је свађа била око тога, да ли да се каже „изабрани“ или „наименовани“ патријарх. Препирка је била оштра и допушта, да је пало оштрих речи, али те се, колико се он сећа, односиле на самог Григоријевића, јер ни овај према њему није бирао изразе, већ га назвао „хунцутом“ и т. д. Уједно вели Увалић, да је споменуту здравицу избацио г. Григоријевић после говеђег меса, а не при печењу, као што је у Срба обичај.

При другој расправи код кулског среског суда рекао је наздрављач и сведок г. Н. Григоријевић, да оптужени Увалић није ни био у соби, кад је он Герману наздрављао. Он се пре здравице с Увалићем посвадио и том је приликом оптужени рекао, да кад би Герман имао образа и поштења, он се не би наименовања ни примио, али је његов образ као опанак и т. д. Сведок вели, да даље с Увалићем није имао разговора, али је чуо, да је он — Увалић — доцније рекао, да Герман у народу нема поверења и да га народ за издајицу сматра. Признаје, да је Увалићу рекао, да је нитков, који му је наслов овај вратио натраг.

Учитељица Милица Поповић вели, да је у ларми чула, кад је Увалић рекао: „образ му је као опанак“, али не зна, кога се то тицало.

Сведок, товаришки парох Стева Протић вели, да само то зна, да је у препирци оптужени Увалић рекао за Германа да кад би као Србин поштења имао, не би наименовање примио, али његов је образ као опанак, те поштен Србин у његово здравље не може пити. Сведок није чуо, да је оптуженик Германа и издајицом назвао, но је чуо, да је Григоријевић рекао Увалићу битанга и нитков, што му је овај вратио.

Сведок Данило Перишић, старац од 60 година, рекао је, да је чуо, да је Увалић рекао, да он са своје стране Германа не признаје за српског патријарха.

Сведок Светозар Грујић бележник, вели, да је он само то чуо, кад је Увалић рекао, да он са своје стране Германа не признаје за српског патријарха.

Сведок Тоша Ђорђевић рекао је то исто, што и сведоци Д. Перишић и Св. Грујић.

После говора песника Мите Поповића, који је бранио оптуженог Увалића, и после говора Германовог адвоката, изрекао је сремски суд ову пресуду:

Оптужени Срдан Увалић, кулски учитељ, ослобађа се од клеветања, а осуђује се на 200 фор. глобе, односно 20 дана затвора, што је Герману повредио част.

Краљевска је табла потврдила ову пресуду кулског среског суда, а курија, највиши суд, променила је ту пресуду и због повреде Германове части осудила је Срдана Увалића само на 50 фор. глобе или на пет дана затвора, ако осуђени не би могао ту своту платити.

Из овога се са свим јасно види: да ли је Герман осветљив или не? Ово јасније говори, него да устану још 100 Стеве Павловића и да покрену још сто листова, па да сви у глас вичу, како је Герман срца милостива и како је пун хришћанске мирољубивости и љубави, и како он неће никога да тужи светским властима.

Сиромах Герман, да богме да неће тужити, кад је при првој тужби тако рђаво прошао, јер су сви судови оптуженог Ували-

је то учинио. Кад се још у Лавову одважио да се у Бугарску поврати, пролећале су му кроз главу разне мисли, и ковао је разне планове. Не познавајући тврду и непоколебиву вољу руског цара, мислио је, да ће га својом дволичном депешом ублажити, и да ће му цар на ново престо у Бугарској учврстити. Понизио се кнез Батенберг до крајности, и муком је признао оно, што је већ одавно признати морао. Није му ни то помоћи могло, цар Александар јосудио је већ одавно кнеза Батенберга због његова вероломства и неблагодарности. Историја изнеће пре или после све оно на јавност, што је Батенберг против Бугарске, Русије и словенске узајамности радио. За такве људе нема у Русији милости. Најпаметније што је Батенберг учинити могао, било је то, што је отишао. Да је он неку стварну помоћ у Бугарској војсци видио, то би он можда још Русији пркосио. Али како он виде, да већ један део војске и официра против њега стоји, веровао и знао је он, да ће пре а после и други од њега отпасти и да ће страдати. Свуда узима се обзир на народ, како он мисли. На војску могао се Батенберг за час ослонити, али и та би га војска оставила.

Бугарска ствар занима и овде не само јавно мњење, него још више дворске и званичне кругове. Искрени пријатељи Бугара и други Славена врло су незадовољни с држањем Бугара. Русија не жели ништа више, него да Бугарску срећну, задовољну, уједињену и слободну види. То је Русија чином засведочила, кад је Бугарску ослободила. Русија не жели друго, него да балкански народи сами својим сопственим животом живе, и да се нико у њихове послове не меша. Русија не тражи за себе ни педља земље на Балкану, а док Русија тако мисли и ради, то на балканском-полуострову за никога места нема. Бугарску сматра Русија као своје дете, и тако погледа на свако словенско племе. Бугари могли су на онај ничин своју слободу бранити, и сами своји бити, као што је Црна Гора. Кнез Никола, и ако једва 30—35000 својих бораца Црногораца има, сваком песму отпева: „Ја се никога не бојим, док имам моје Црногорце и док ми је моје савезнице и покровитељице братске ми Русије!“ Црна Гора постоји 400 година, и постојаће вечито. Бугари били су у далеко повољнијем положају, него што је Црна Гора. Земља им је плодна, а природа створила им све, како би се развијати могли. Русија, која их је подигла, она би их и даље узвисила. Пре свега, Русија је најбоља потпора, да Бугарској нико ништа несме. Русија је отворила бугарску војску, и дала јој је оружје, топове и друго. Брат за брата или син за оца и обратно није више учинити могао, него што је Русија за Бугарску учинила. Лепо је то, што Бугари о својој слободи и потпуној неодвисности рачун воде, и то према сваком чувају. То јо сваке хвале вредно, а и камо добре среће, да је свако хришћанско и словенско племе на балканском-полуострову у повољном стању, да о својој судбини таки рачун води и ником не допушта, да се у унутарње ствари меша! Балкански народи то би збиља само онда постићи могли, кад би пре свега између себе сложни и уједињени били, и кад би на кога силнијег наслон имали. Противници Бугарске, Русије, као и словенске узајмности мисле, да ће се у Бугарској увек за сваки посао згодно земљиште наћи, јер ће једна странка на Србију, друга на Енглеску и т. д. гледати и једна против друге подршке наћи. То има свога основа, јер у Бугарској има збиља људи; који на сваку страну забраздити знају...

Бугари морају пре свега гледати, како ће им се отаџбина ујединити. Али како се они сами собом никад ослободити не могоше, то се ни ујединити не ће. За то треба веште и јаке руке, као и братске подршке.

Једна црногорска поглавица каже, лако је бити ономе светан, ком је Бог отац! Бугари имају светог оца, а да свеци буду, то од њих зависи. Русија уједини ће Бугарску, а Бугари сами собом, и у раздору са Србима и Грцима никада. Једина Русија у стању је, да неку согласност између балканских народа створи, јер сами народи и њихови данашњи пријатељи то никад учинити неће.

Овде су већ врло на то озлојеђени, што је привремена влада у Бугарској онако састављена; за што су се они људи тога примили, и за што све странке у исту заступљене нису. У томе види се смер на страначку борбу и раздор, који ће и у будуће у земљи постојати. Овде се држи, да је то Батенберг тако удесио, рачунајући, да ће данашња влада под силом бајонета на предстојеће изборе упливисати, и да ће против-руска странка јача бити. Овде су обавештени, да су из Енглеске неки агенти отишли; који ће у Бугарској бургијати и у колико се узмогне, Русији напакостити.

Али како су данас за Русију овуда и на свим линијама врло згодне прилике, то се овде ни најмање од енглеског и свачијег другог бургијања не плаше. Од самих Бугара зависи ће, како ће се ствари онамо развијати.

Немојте веровати, да је између Русије, Немачке и Аустрије икаква погодба, која се односи ма на какве промене ове или оне државе на истоку т. ј. балканском-полуострову учињена или углављена. Девиза данашње руске владе овака је: Русија не тражи за себе ни корака земље на балканском-полуострву. Русија и руски народ желе, да балкански хришћански и словенски народи својим животом живе. Руског народа није никад друга жеља била, него да они народи сами својом судбином рукују и господари у својој кући буду. „Дошло што дошло, Русија никад дозволити неће, да и једно хришћанско и словенско племе на балканском-полуострву пострада!“ То су речи, које је недавно руски цар у једном друштву изустио. То не значи, да је између држава деоба балканских државица углављена, јер док руски цар говори: „ја за мене ништа не ћу“, то на балканском полуострову ни за друге места нема. **П.**

Писмо из Цариграда.

30. августа.

(Оставка кнеза Батемберга. — Пријатељски односаји између Русије и Турске. — Српско-турска конзуларна конвенција. — Српски заступник Г. Грујић. — Различито.)

Овдашњи царско-руски посланик г. Нелидов саопштио је Порти оставку кнеза Батемберга. Турска влада била је још пре од овога заступника у Бугарској обавештена. Турска као што сам вам јавио сматра бугарску ствар као чисто руску и жели у сваком погледу споразумно решавати с европским велесилама а још више с Русијом.

Овде се верује да бугарске ствари још дуго и дуго неће уређене бити и да је у Бугарској велика борба неизбежна. Бугари, бар једна странка њиова спрема се и оружа се, како ће Русији увете правити и како ће и на даље за разна бургијања врата отворена остати.

Јучер предао је руски посланик у свечаној аудијенцији власторучно писмо цара Александра Султану, као одговор на султаново писмо, које је Султан цару Александру упутио. Сад је овде уплив руског посланика најпретежнији и по свој прилици и остаће још дуго. Енглези изгубили су овде уплив и углед. Мисли се да ће нови енглески посланик г. Веит (White) који из Букарешта овамо долази све употребити, да енглески уплив унапреди, и ако у то нико не верује.

Конзуларни уговор између Србије и Турске потписан је. Српски посланик послао је један примерак у Србију и чека одобрење од владе. Кажу да је исти уговор у прилог Србији и врло повољно са српске ствари удешен. То се вештини г. Јефрема Грујића приписати има.

У мом једном допису јавио сам вам, како се овде зна, да је једна држава у Београду бургијала, да се г. Јефрем Грујић из Цариграда опозове, и на његово место други заступник пошаље, као разлог повело се, да се г. Грујић с руским послаником г. Нелидовим дружи и да између њих врло искрени односаји постоје. Данас наговештавају овдашње новине, да је г. Грујић опозват, и да на његово место г. Новаковић за посланика овамо долази.

Даклем што се говорило и проносило, то се ето и остварује. Ако је у ствари збиља тако и ако је г. Грујић на нечије наговарање опозван, то онда Србија врло јадно стоји. Србија имала је овде већ много својих посланика, али се мало који с Грујићем мерити могао. Он је човек, који је углед Србије овде врло високо подигао. Он се са сваким послаником подједнако држао, неосврћући се на то, што је његова породица у двору руског посланства увек одликована, и што се он с г. Нелидовим добро навио. У колико г. Грујић овде добро стоји, знак је што су на рођендан краља скоро сви велики и мањи страни посланици дошли да му честитају. То је понајвише из призрења и уважења спрећу г. Грујићу било, а никако да се ко год о имендану краља Милана брине.

Кажу да ту има и друга разлога. Одавде јављено је, како је митрополит Михаило кад се из Јерусалима и Свете Горе враћао г. Грујића посећавао и да је г. Грујић ту посету одвратио. То исто било је и с босанским митрополитом Саваом, а то се на неком месту не воли, и зато требало је г. Грујића одовде макнути.

Данас прослављен је овде имендан руског цара Александра, не само руско заступство и руска колонија, него сва страна посланства, многе грчке арменске отмене породице учествоваше у тој свечаности. Све бродовље у пристану било је окићено, а Турска поздравила је имендан цара Александра са 21. топом. Вечерас биће у руском посланичком двору велика гостба и забава. О том писаћу вам други пут. **Србин.**

Осигурање против леда.

Поред највећег напрезања и неуморне вредноће ратареве догоди се ипак, да ратар не дође до добре жетве. За неколико сати а често и за неколико минути уништи се сав ратарев рад, сломију се све наде у добру жетву, као оно што сломије пролетња југовина младу слабу воћку.

Овде мислимо природне (елементарне) незгоде. Суша, поплава, туча леда и пожар, то су осим садање големе порезе, највећи непријатељи ратару. Њих се највећма страши вредни ратар, јер су они кадри да му упропасте све, што му је месецима мишица обрађивала.

Не прође ваљда ни једна година, да се један од тих ратарових непријатеља не појави. А кад се појави, онда му је траг ужасан. За њим остаје сам пустош.

Кад би ратар бирао зло, он би сушу, поплаву и пожар изабрао навек пре, но што би изабрао — лед. Сушу прекине киша, поплаву спрече насипи и гатови, а кад се крстине запуше, а камару обвије пламен ту је вода, која може гасити, но за лед не постоје никакве препреке. Он руши, а ратар гледа скрштеним рукама како се плод сатире, јер друго шта учинити и — неможе.

Лед је за њега највећа несрећа. Осигуравање усева узима се као заштита од те несреће. Многи земљорадник да би колко толко избегао штету, коју му туча нанесе, он осигура код осигуравајућих друштава усев против леда, па, ако случајно буде туче, друштво му у новцу накнади штету.

То осигуравање ушло је код нашег ратара у обичај, а он се често и служи с њим. Ми против осигуравања у главном немамо ништа, шта више сматрамо установу осигуравајућих друштава за врло корисну. Но никако се неможемо спријатељити са осигуравањем како се оно данас врши. Сад ће мо казати зашто?

Угарски ратар једва производи толико, да може подмирити порезу и своје најпрече потребе. Често се догоди, да чак ни ово последње неможе да учини, па се заваљује у дуг. Товарити на њега још нове издатке не вреди, јер их он смагати не може. Ноге су му слабе и он би се морао под теретом тих нових издатака срушити. А под тим новим издатцима, мислимо ми онај новац што ратар изда за осигуравање. А ти издатци нису заиста мали.

Такса за осигуравање је сада врло велика а то је главни узрок, што ратари у већој мери неосигуравају усев. Цена је велика, а ратари просто немају новаца, те већи део ратара и неосигурава усев па се излаже случају, да га лед упропасти.

Овај недостатак у садашњем осигуравању нисмо опазили само ми први. Одавно се то видело, те се ове године и устало, да се тај недостатак отклони.

„Земаљска пољопривредна задруга“ у Пешти узела је ову ствар у своје руке. У корист земљорадника хтела је да осигуравање омогући и најсиромашнијем ратару. Изашла је са готовим предлогом пред земљоradнички свет.

Задруга предлаже да се оснује „удружење угарских земљорадника за осигуравање против леда.“ То би удружење било „самостално“, а примало би осигуравања по „умеренијим ценама“ од осталих задруга. Осигуравање траје 12 година. За тих 12 година буде ли удружење имало више прихода, но издатака за накнаду штете, поделиће тај приход осигураницима. Надзор над радом овог удружења, имају сви чланови т. ј. они ратари, који су осигурали усев, но управни део води „I. мађарска општа задруга за осигуравање“ која ће и сваку штету надокнађивати. Ето то је суштина предлога пољопривредне задруге. Њиме оће она осигурање да одомаћи и да спасе земљорадника од штете, коју би му случајно туча нанела.

Ми се са овим предлогом не слажемо, а зашто имамо пуно разлога. Да набројимо од њих у кратко само главније.

Вели се, да ће „удружење“ бити самостално, но ома се даље каже да управни одељак води „I. мађарска општа задруга за осигуравање“ која ће и сваки мањак у благајни „удружења“ надокнадити. Агенти „мађарске задруге“ купиће новац, они ће руковати с благајном, они ће штету исплаћивати и т. д. Није ли дакле јасно да овде од какве „самосталности удру-

---

ћа од клевете ослободили и доказало се сведоцима, да у том погледу Германова оптужба није на истини основана била. Али доказало се и то, да је Герман осветљив и да је хтео сиротог једног човека бацити у беду само за то, што је при ручку и при пићу изрекао неколико оштријих речи.

А то сам овим догађајем из 1882-ге године управо и хтео да докажем!

Него Герман и ако неће више сам лично да тужи кога, он се досетио другом јаду. Шта ће му и суд, кад има власт и моћ у рукама, да осете његов гњев они свештеници, који се у народно-црквеним питањима не слажу с њиме? Његови верни сазваше зборове и хоће силом бога да нађу ону четворицу свештеника, који написаше Герману ускршњи поздрав, па да их може „грешни и недостојни слуга божијега олтара,“ као што је Герман самог себе назвао, по вољи гонити, а да за то ни свет нит светске власти што знају, нит да му могу што учинити.

Па ето и то је један доказ више, да Герман није осветљив и да се влада потпуно по Христовој науци, која му валоже: „Љуби и непријатеље твоје!“ **Л. Н.**

КОЛЕРА.

Није доста досадањих невоља, већ нам прети сада нова беда и погибија. Мало је терета на нашим леђима, мало страдасмо и страдамо са неродице и оскудице у свачему, него нам је сад дошао још један нов зао гост у походе, као да чаша народног страдања и тако није већ пуна...

Као што се пре две године и нешто јаче у Будимпешти излегао и за тим у наше крајеве пренео злосретни кикиндски програм, да ишчупа из наших груди српско срце и да убије у вашој глави српске мисли — тако нам сада прети опасност, да ће нам скорим из Будимпеште у госте доћи колера и покупити по народу своје жртве. Зараза кикиндског програма није нам много нахудила. Све, што је здраво и свесно било, то је остало неокужено. Из ваше средине покупио је само оне, који су и пре тога умрви и болесни били и који су већ давно кривим путем пошли били. Куга полутанства није могла заразити народ наш. Али колера не прави никакве разлике — она узима своје жртве, где стигне, а особито немилице коси сиротињу.

А колера управо и јесте болест сиротиње, проклетство и казна, што сустиже бедно људство са друштвених и економних махна и грехова. Кад су пљачкања енглеских крупних богаташа превршила сваку меру у источној Индији, кад народ није имао шта јести, те је по путевима и селима лежало неколико хиљада људских лешина, а ти људи помреше од глади — тада се отровао и ваздух, ког су људи удисали, и вода, коју су пили, и зелен пиринац, с којим су у животу преостали колико толико утољавали глад своју, па то све скупа при крају прошлог столећа породи — колеру! До тог доба није се за ту болест знало. Али грех, што се на људству у источној Индији учинио, није остао ограничен само на ту покрајину. Нова заразна болест није се завезала за своју отаџбину, већ је пошла широм белог света. Ширећи се полагано, дошла је 1830. године и у Русију, а одатле се за тим распрострла по читавој Европи и ужасно је таманила људство.

Од тог доба походи колера наше крајеве. У краћем или у дужем размаку година долази нам она у госте и узима немилице из наше средине своје жртве.

Али данас, кад настане колера, не умиру ни из далека толико њих од те заразне болести, као што је то пре двадесет и више година случај био. До душе лекарска наука осим о узроцима првог постанка колере не зна нам ни данас још протумачити са свим извесно саму суштину те опасне болести, али је науци ипак пошло за руком, да спречи распростирање заразе и да смањи број њезиних жртава. Средства, с којима се распростирање колере спречити може, те да не обузме страховито маха, јесу чисто здравствене — хигијенске природе. По томе, правила по којима би се требао свако за времена колере владати, јесу у главном ова:

У кући, у собама и свугде по улицама ваља да влада највећа чистоћа. Места, која шире кужан ваздух и која могу бити леглом болести, ваља двапут дневно посипати карболном водом или карболним прашком, на што треба да пазе политичке власти и лекари. Свако ђубре и све друго, што задај распростире, ваља одмах уклонити, да не буде опасно по здравље и живот становника.

Сам човак треба да се чува назеба и свакe неумерености у јелу и пићу. Треба нарочито да пази, да му је пијаћа вода чиста и здрава, да живи увек у здравом зраку и да се не страши колере без нужде, јер је доказано, да и сам страх уз сутицај других узрока може произвести саму болест. Чистота, чување од назеба, умереност у јелу у пићу, (разуме се, да храна треба да је здрава) здрава и чиста вода и спокојна душа јесу дакле у главном прва и основна правила, којих се човек ваља придржавати, па да вероватно не допадне ове опаке болести. А ако се болест ипак појави, онда треба одмах послати по лекара, па се по свему онако владати, како то лекар нареди.

Ја сам у главном рекао, што сам имао рећи, а међу тим најтоплије препоручујем читалачком нашем свету књигу, што је др. Илија Огњановић о колери написао и која се може добити у свим нашим књижарама. **Л. Н.**

жења“ неможе ни говора бити и да је „удружење“ постало огранак „мађарске задруге“. А то је ни мање ни више, већ да је „удружење“ осигиравајућа банка, као што су „Франко Хонгроа“, „Адриа“, „Дуна“ и т. д.

Што се тиче „умеренијих цена“, оне ће се богме слабо разликовати од осталих осигуравајућих задруга. Ако „удружење“ буде тачно и потпуно надокнађавало штету осигураним ратарима, онда ће издатци бити велики. А ти издатци поред умерених цена немогу се издржати. „Мађарска задруга“ пак неће не знам за чије здравље крњити свој капитал и плаћати штету за „удружење.“

Но циљ овог „удружења“ требала би да је та, да се одомаћи осигурање у ширим круговима, т. ј. омогућити, да се сваки осигурати може. То је све лепо, само што то под садањим приликама не може бити. Чиме да се осигура ратар, кад му ништа не остаје, пошто је платио порезу. А када нема с чим, не може се осигурати ни уз најмању цену. Али би ипак могло бити нешто, кад би се тога посла латила — држава.

Влада би требала да уведе штедњу. Да не троши као сад на непотребне ствари, па да смањи порезе. А кад то буде, моћиће ратар мислити и на осигуравање. Но и онда би искључиво требала узети осигуравање у своје руке — држава. Осигуравање морало би бити обавезно, т. ј. морао би се осигурати сваки земљорадник, а осигуравајућу таксу (која би морала бити врло малена) купиле би власти заједно са порезом. Ето то је једини начин, да се постигне оно што желе сви они, којима бољитак земљорадника на срцу лежи.

Жалост је овде само, што то под Тисином владом нећемо никад дочекати. А из предлога „земаљске задруге пољопривредника“ у ствари „удружења“ провирују неколико Чивута, који траже користи. **И. И—ћ.**

Догађаји у Бугарској.

— Чим је Немац Батенберг оставио за увек земљу Бугарску, одмах се после тога састала у Софији бугарска скупштина. Намесници Каравелов, Муткуров и Стамбулов отворили су скупштину са посланицом, у којој су образложили стање земље и рекли, да ће се скорим ради избора новога кнеза морати сазвати велика скупштина. Скупштина пак изабрала је је одбор, који ће на ту посланицу саставити одговор и решила је уједно, да се представком поздрави руски цар. Скупштина ће после, пошто се буде саставио одговор на посланицу намесништва и представка руском цару, наставити свој рад. Међу тим бележимо све новости о бугарским стварима.

— Јављају из Кракове: Руски официри су уверени, да ће због заплета у Бугарској сигурно доћи до рата између Аустро-Угарске и Русије.

— Руском листу „Новоје времја“ јављају из Пловдива ово: Бугарска војска подељена је у два логора. Једни држе с Русијом, други с протераним кнезом Александром. Вођа оног логора, који држи с Русијом, то је мајор Стојанов, а уз њега је војска, која се сад налази у Пернику, Ћустендилу, Брезнику, Радомиру. Вођа оних, који су за кнеза Александра, то је пуковник Муткуров. Сад се чује, да су оба та човека почела да преговарају једно с другим.

— Турска једнако купи војску и шаље је у Солун. Веле да је то зато, што се боји да Аустро-Угарска не пође у освајање.

— Бугари су честитали руском цару имендан, а цар им се захвалио. Он обриче Бугарској заштиту, а народ све већма увиђа, да му без Русије нема пријатеља.

— Новине знатног руског генерала Игњатијева веле отприлике ово: Ми Руси брзо ћемо свршити рачун са данашњим бугарским намесницима. Господа Каравелов, Муткуров и Стамбулов мора да су већ увидели, да их Русија не сматра за законите бугарске управљаче, јер су просто подметнути агенти протераног кнеза. Русија неће трпети, да у Бугарској и без Батенберга влада стран и несловенски уплив

Батенберг је сретно стигао у своју немачку домовину. Сад је код свог оца у Југенхајму, а пре тога су га Немци у Дармштаду лепо дочекали. С тога је Батенберг дармштадском градоначеонику писао писмо, у којем између осталог вели: „Тешка је била моја борба у туђинству... Показало се, како ме је топло и срдачно многољубљена хесенска земља (тако се зове та покрајина, откуда је Батенберг и где је варош Дармштад) као Хеса опет примила“. Дакле Батенберг је брзо заборавио, да је био Бугарин.

ДОПИСИ.

Из Шајкашке, 1. септембра. (Избор чланова за епархијску скупштину.) Јуче је у Жабљу обављен избор чланова за епархијску скупштину бачку. Општине жабаљског протопопијата бираху из своје средине десеторицу. Од свештеника изабран је поп Светозар Поповић, Вучерић из Чуруга, Бељански из Госпођинаца, Наца Степанов из Титела и Васа Поповић из Мошорина.

Учитељство изабрало је Миту Пејића из Госпођинаца.

Изабрани по становништву општина жабаљског протопопијата јесу ови: Др. Бастић и Чура, П. Сарајлић из Жабља, Стеван Јанковић равн. учитељ и Јован Илић лечник из Чуруга, Лаза Остојић и Новак Локић из Госпођинаца, Живко Вучетић из Титела, П. Костић из Ђурђева и Урошевић из Ковиља.

Сакупљени бирачи договарали су се овом приликом, да позову Мишу Димитријевића посланика свог, нека се изјави, како ће се држати на нашем народно црквеном сабору, ако би одговор на адресу био неповољан, или никакав. Напомињем вам још, да је Живко Вучетић предложио био Мишу Димитријевића нашег посланика за епархијског скупштинара, али Димитријевић није могао продрети.

Вести из места и са стране.

✝

ЂУРА РАКИЋ

ПРАВНИК.

Једва се над гробом Бранка Константиновића зазеленио бусен, а неумитна смрт уграби нам већ и опет другу младу снагу, у коју су сви, који је познаваху, с поуздањом погледали.

4. (16.) септембра у зору премину Ђура Ракић, правник треће године.

Покојник је свршио гимназијске науке у месту свога рођења, у Новом Саду. Био је вазда у реду најсавеснијих ученика. Положивши испит зрелости на поменутој гимназији, отиде у Будимпешту, где се одао на правничке науке, мислећи, да ће тим наукама наоружан моћи се најбоље борити за право свога потиштеног народа, који му је увек на срцу лежао.

Али смрт, која покоси и тај млад живот, не даде му прилике, да своје жеље и осећаје у дело приведе, не допусти му, да стане на поприште јавнога рада за право и бољитак народа.

Уз ојађенога и осамљеногa му оца жале за њим и сви пријатељи и познаници покојникови, који је већ својим дојакошњим и ако кратким животом и радом заслужио, да му сви речемо:

Лака ти црна земља била, врли покојниче!

*

Избор општинског бележника у Сентомашу. Из Сентомаша нам пише г. Ис. И. ово: И дође дан бележничког избора, онај дан, који је не само од наших грађана, него и од многих странаца живо очекиван. Приликом избора, који је 11. септ. у присуству солгабирова г. Беле Гомбоша, као председника одржан, за општ. бележника изабрат је г. Мита Теодоровић досадањи привремени бележник. Избор је у примерном реду текао. Компетената беше 8, од тих су кандидовани г. г. Мита Теодоровић, Стева Ковачевић, Сава Гоповић и Нандор Балатон. Гласање је било јавно, гласало се пак између Теодоровића и Ковачевића, пошто је г. Теодоровић одбијо 23 гласа а г. Ковачевић 17, г. солгабиров прогласи за бележника са 6 гласова већине г. Теодоровића. После званичне заклетве, коју је нови бележник одма положио, поздрави он мађарски г. Гомбоша изражујући своју благодарност, а затим, окренувши се г. г. представницима такођер у најтоплијим српским речима даде својој захвалности израза. Наш млади бележник за време његовог привременог службовања, уверио је већ Сентомашане, да је кадар у једној — тако великој општини својим дужностима одговарати, те не сумњамо, да ће тако и у будуће бити.

Вести из Далмације. Из Котора пишу „Српском листу“ да ће се у октобру месецу пренети кости српског књижевника Вука Врчевића из Дубровника у Котор. — Као што јависмо престао је излазити „Глас Дубровачки“. Место њега излазиће у Дубровнику лист „Радник“. Цена ће му бити 2 фор. годишње.

Примерна општина. Српска правосл. школска општина у Мехали код Темишвара већ од дужег времена решила је, да од скупљених добровољних прилога оснује школски фонд. То је сад већ учињено Општина је купила Клајнову кућу за 8000 фор. која ће фонду годишње на 900 ф. доносити. Чланови овако свесне општине заслужују свако признање на труду, који ће будућност српске школе у Мехали за вечита времена осигурати. Малена српска општина мехалска, нека би била пример многим нашим већим општинама, где нас туђинштина потискава!

Пловидба по Моришу. 1. о. м. прошла је прва лађа дунавског паробродског друштва кроз Мориш, и тако сад има изгледа, да ће се у најкраћем времену, отворити редовна паробродска пловидба између Сегодина и Арада, што ће оном крају од велике користи бити, јер ће услед згодније и јевтиније возарине и пене храни поскупити

Парница познатог Павла Жупанског долази почетком идућег месеца код будимпештанског судбеног стола на коначну расправу. Жупански тај свечано, да је он учинио превару код мађар. зем. кредит. завода.

Неће 30 дана да једе. У Америци је био неки професор Танер, који је казао, да здрав човек може 40 дана да не узме ни залогаја, већ да о самој води живи. Што је казао то је и доказао на себи. Није јео 40 дана ништа и издржао је пост онако јуначки. То исто оће сад да учини и Талијанац Сучи. Он вели шта више, да човек може и дуже гладовати ако употреби неку ракију, коју је он пронашао у Африци. Он је путовао по афричким пустињама и тамо из неких биљака саставио ракију. Кад човек пије ту ракију, — вели Сучи — немора јести ништа, па може дуго време да живи. И он је почео да гладује, а издржао је већ 25 дана. Пије ракију а неједе ништа, па се ипак добро осећа. Свет се купи око њега и гледа човека који неће 30 дана да једе.

Горе гробље. Догодило се у Пешти, да се гробље у правом смислу речи упалило. Прво је упалио неки непознати обешењаковић суво сено на гробљу, па се ватра ширила, те захватила гробљанску кућу и дрвене крстове, који су сви до једног изгорели. Ватра је трајала 4 пуна сата.

Продужење жељезн. пруге. Из Варјаша нам пишу: „Наша општина обратила се недавно једним писменом на управу аустро-угарске држ. жељезнице, у којој је молила, да друштво своју пругу Валкањ-Перјамош до Варјаша, дакле још са 8 километара продужи. Пошто грађење ове пруге неће скупо стати, а општина је готова, да са своје стране притекне у помоћ, то има изгледа, да ћемо скорим добити жељезницу.

Убијен „субаша“. Из Ујме нам пишу: „Пре неки дан догодило се овде убијство. Непознати убијца, убио је овд. горника („субашу“) Јакова Путника. Жандари су одмах пошли у потеру“.

Осуђени ђаци. Кад је Батенберг прошао поред Пеште, мађарски ђаци дочекали су га и славили као „сливничког јунака“ и „рацког победиоца“. Тиме су ваљда хтели да покажу како су Мађари велики „пријатељи“ Србији. Враћајући се са станице, лармали су пред станом руског посланства звиждали и хтели су прозоре лупати вичући „доле с Московима!“ Полиција их је растерала, а сад су многи од њих осуђени на неколико форината глобе. Пештанска полиција осудила је ову господу, што по улицама праве немире и галаму, хоће да лупају прозоре, на неколико форината глобе, а словачке ђаке, који певају словачки истеривају из гимназија. На колко би Срби тек били осуђени да начине какву демонстрацију на пр. у Новом Саду?

Како Немци познају Бугарску? Немци су хвалисањем о својој образованости већ обили целом свету уши. Но ево неколико примера, како знају земљопис Бугарске. Један лист вели, да је Ђурђево то исто што и Рушчук. Други пак спомиње, да Батенберг има жену кнегињу Софију, из чијег су наручја отргли кнеза завереници. Трећи лист има овај брзојав: Председник собранија господин Трново, који се сада налази у вароши Стамбулову и т. д. Оваких глупости избацили су пуну корву „научени и образовани“ немачки новинари.

Освета лопова. У Паризу се догодио 9. о. м. ужасан догађај. Неки лопов, који није при крађама радио са уларима и крао коње, већ лепо одевен секао кесе и крао сатове, имао је љубезницу. Она није знала, да јој је швалер лопов, те се са њиме лепо слагала. Но кад је дознала, да јој драган оће да склони, што му под руке дође, јави га за неку врећу суду и растави се њим. Он кад је изашао из затвора освети се грозно девојци. Оде у њен стан, оцече јој главу и крваву главу прикуца са сокака на прозор. Полиција дође да га ухапси, но он избаци 12 хитаца из револвера и рани 4 полицаја. Сада је затворен и чека заслужену казну.

Кратке вести. У Букурешту се држао скуп противчивутски (амтисемитски.) Скуп је већ свршио свој рад. Закључио је да се оснује велика задруга против Чивута. У Румунији су јако огорчени на Чивуте. — У Пожунском поштанском округу има пуно чивута поштара. Ни један од њих неће суботом да прима писма и новце, те стижу пуно тужаба пошт. управи. Па поред тога неће управа да отпусти чивуте поштаре, са нечивутима би то давно учинила. — Гаја Николић и Кузман Новаковић осуђени су због убиства на смрт. 14 септембра обешени су у Вуковару. — За зидање хрватског позоришта скупљено је досад 67.794 фор. — У Француској има већ творница за израду прављених човечијих костурова. — У Чакову је неко псето тако изуједало разносача брз јава, да је сутра дан изданyо. — Са уздинске поште украдено је 2400 фор. — У Бездану се потукли између себе жандари. Двојица су рањени а један је мртав. — У Керестешу тукли се жандари и сеоски момци. Један момак је убијен. — На београдској гимназији положило је 26 ђака испит зрелости. — Босански ајдук Викало убио је кот. предстојника у Слабињи. — Упражњено је место свештеника (III. кл.) у Сињи.

Народна привреда.

Како се дознаје је ли балван или друго посечено дрво здраво или у срцу натруло. Балван или ма које дрво о ком оће да се увери је ли у срцу здраво, ваља положити на две дрвене подлоге. Једна особа ваља да положи уво на доњу страну балвана с једног краја, а друга особа треба опет доњу страну балвана с другог краја гвозденим чекићем да покуцује. Ако је балван здрав, то ће прва особа чути сваки удар чекића чисто и јасно, па ма балван био 60—80 стопа дугачак. Ако се напротив ударци чекића на другом крају не чују или потмуло (тупо) звуче, то је знак, да је балван у срцу натруо. **„Сад.“**

Жетва у Аустрији. Аустријско министарство привреде издало је 31-ог августа о. г. следеће извешће о успеху овогодишње жетве у Аустрији: у источној Галицији је жито, са малом изнимком задовољавајући, шта више на многим местима изврсно родило, зоб је свугде добра, на многим местима пак врло добро родила, Плод репе и кромпира је задовољавајући. На против кукуруз је застао у развијању а род је по изгледима негде слабо а негде добро. Грожђе је било врло слабачко, но топлота последњих дана учинила је, те се грожђе лепо развија.

Јесење одгајивање лука. Лукац црни и бели у нашој клими издржи врло добро зиму. С тога је много боље, кад се лукац у јесен посади у леје и до првога снега повећи израсте Најбоље га је посадити у септембру или у октобру. Испод снега њему је врло добро. Ако би сувомразице било, пострада мало лист, али од тога се сачува, ако се пред јаку зиму покрије са нешто земље. На тај начин имали би рано у пролеће млада лука, овакав лукац много је крупнији, чвршћи, здравији и дуже се може одржати од онога посађеног у пролеће. Осим тога у јесен и за то боље у које доба пољопривредник има више времена, да га употреби на тај рад, него у пролеће. Нарочито се треба помоћи овим начином, ако је година луком оманула.

У Вел. Сибињу отворена је повремена изложба. Може се рећи, да је ова изложба изврсно испала. У одељењу за марву има 200 изврсних комада марве. На изложби саске кућевне женске рукотворине заступљено је 27 општина са 237 излагача. Изложени су радови занатлијских шегрта, после школски радови. Изврсно је удешена изложба воћа и цвећа и изложба пољопривредних справа и машина. Изложбу посећују у великом броју.

Трговина.

= **Нови Сад** 4 (16.) септембра. Са престоничке житарске пијаце као и са провинсијских пијаца стижу таки гласови, који уверавају, да је промет са раном врло значајан. Цене се тако рећи одржале. Новосадска пијаца може се похвалити са довољним довозом. Пшеница и зоб претрпише промену у ценама, кукуруз и јечам поскупио. Жито новосадско, сремско и шајкашко прве каквоће 8 ф 30—50 н. средње 7 ф. 80 н. до 8 ф. лакша роба 7 ф. 70—80 н. наполица 7 ф. 20—40 н. Зоб 5 ф. 50—60 н. Јечам 4 ф. 80 н. до 5 ф. Кукуруз 5 ф. 60—70 н. па и 6 ф. (на веће) од 100 кгр.

Маст и сланина слабо се купује Цене масти крећу се између 40—48 ф. и 50 ф. Сланина сушена 47—48 ф. дебела паљена 48—49 ф. од 100 кгр.

Свињи угојени, тешки 38—40 н. лакши 40—41 н. од 1 клгр.

Теоци од ком. млади 8—9 ф. старији 16—22 ф.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи од 4 септембра.

Дукати — — — — — — —	5·93
Наполеондори (20 франака) — — —	9·98
4% угарска златна рента — — —	107·20
5% „ папирна „ — — —	94·80
Немачке држ. марке — — — —	61·70

Најновије вести.

— Одношаји између руског посланства у Софији и бугарског намесништва нису са свим пријатељски. Русија је незванично изјавила, да ће само тако данашњу бугарску владу потпомагати, ако се одрекне агитације у корист протераног кнеза, да би истог будућа велика скупштина за владара изабрала.

— Русија прати с неповерењем енглеско бургијање у Бугарској. Ако енглеском бургијању испадне за руком, да Батенберг опет буде изабран за бугарског кнеза, онда ће доћи до озбиљног судара између Русије и Енглеске у Азији и у Европи.

— Руска влада наименовала је ђенерала Каулбарса за свог дипломатског агента у Софији. Ђенерал Каулбарс отишао је већ у Софију.

Румунски лист „Телеграфул“ јавља, да у Бугарској опет предстоје важни догађаји. Држи се, да ће садање намесништво скорим пасти. Руски заступници по Румунској изјављују полузванично, да је руски кандидат за бугарски престо кнез Александар Олденбуршки.

— У аустро-угарској војсци завешће се нове пушке. По досадањем прорачуну коштаће те нове пушке петнаест милијуна форината. Дакле биће опет више да се порезе плаћа.

Исправак.

У 136 броју „Заставе“, у отвореном писму др. Младена Јојкића стоји на крају: „што га положај самоодржања сваком човеку даје“, — а треба да стоји „што га положај самообране сваком човеку даје“.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

BUDAPESTER TAGBLATT

Am 1. Oktober beginnt ein neues Abonnement auf das

Budapester Tagblatt

und wir laden deshalb die deutsch lesende Bevölkerung Ungarns zur Pränumeration auf unser Blatt ein.

Für die Fortrefflichkeit unserer Zeitung spricht nicht nur der Umstand, dass unter der redaktionellen Leitung des gewesenen Reichstagsabgeordneten Carl Grecsák die hervorragendsten Politiker un Schriftsteller unseres Vaterlandes zu den Mitarbeitern des

Budapester Tagblatt

zählen, sondern auch die Thatsache, dass unser Blatt von Monat zu Monat an Ausbreitung gewinnt und heute zu den verbreitetesten Journalen der Hauptstadt gehört.

Von den Mitarbeitern im politischen Theile unseres Blattes nennen wird die folgenden Namen:

Graf Albert Apponyi, Stefan von Bittó, Graf Aurel Dessewffi, Klemens Ernuszt, Fr. Fenyvessy, Bè'a Grünwald, Emerich Hódossy. Ferdinand Horánszky, Ludwig Horwáth, Paul Királyi, Albert Kovács, Paul v. Somssich, Ladislaus Tomcsányi, Emerich Veszter. Adolf Zay, Graf Robert Zsilinszky.

Im Feuilleton veröffentlichen wir Arbeiten von:

Kornel Ábrányi jr., Emil Ábrányi, Madame Adam (Juliette Lamber) in Paris, Gerhard von Smyntov in Berlin, Anton Edlinger in Meran, Helene von Beniczky-Bajza, Graf Nikolaus Bethlen, Jules Claretie in Paris, Gregor Csiky, General Richard Gelich, Hieronymus Lorm in Dresden, Koloman von Mikszáth, Emil Peschkan in Frankfurt a. M., Elise Polko in Deutz a. R., Gräfin Anna Pongrácz in Wien, P. K. Rosegger in Graz, Leopold von Sacher-Masoch in Leipzig, Thomas v. Szana, Dr. Ludwig Tolnai, Emil Mario Vacano in Sct-Pölten, Hermann Vambéry, Johann Vajda u A.

Besondere Aufmerksamkeit widmet das

Budapester Tagblatt

den „Tagesneuigkeiten", der „Gerichtshalle" und den Vorgängen in der Hauptstadt überhaupt und die zahlreichen erprobten Berichterstatter setzen unser Blatt in den Stand, über jedes interessante Ereigniss die ausführlichsten und verläszlichsten Berichte zu publiziren. Mit grosser Aufmerksamkeit werden alle bemerkenswerthen Vorgänge in Ungarn verzeichnet und die Rubrik

Aus der Provinz

erfreut sich des grössten Beifals.

Bemerkt muss noch werden, dass das

Budapester Tagblatt

täglich mindestens zwölf Seiten, an Sonn- und Feiertagen mindestens sechzen Seiten (grosses Format) umfasst und dass die Romanbeilage stetn die bemerkenswerthesten Werke der Weltliteratur publizirt.

Am 1. Oktober beginnen wir mit der Veröffentlichung eines interessanten und geistvollen Romans

„Die Theaterprinzessin" von Robert Byr,

welchem Werke ein spannender französischer Roman

„Paula" von Hector Malot

folgen wird. In rascher Folge werden sich diesen Werken anschliessen:

„Die Sünden der Väter" von Léon Sloet

und ein im besten Sinne des Wortes sensationeller Roman:

„Zug Nr. 17" von Jules Claretie.

Im Laufe des nächsten Jahres folgt dann:

„Die Seelensängerin" von Sacher-Masoch.

Neueintretende Abonnenten, welche das **„Budapester Tagblatt"** vom 1. Oktober d. J. auf drei Monate abonniren, erhalten die Zeitung im Monate September

gratis

nachgeliefert. Die Abonnementspreise betragen:

Ganzjährig . .	fl. 14.—	Vierteljährig . .	fl. 3.50
Halbjährig . .	fl. 7.—	Monatlich . . .	fl. 1.20

I. ц. кр. овлашћено дунавско паробродско друштво.

РЕД ПЛОВИДБЕ

ПОШТАНСКИХ И ОСОБНИХ ПАРОБРОДА
од 16. марта 1886. до даље наредбе.

ИЗ НОВОГ САДА У ТИТЕЛ: понедељником и петком у 6 сати у вече.

ИЗ НОВОГ САДА У СЛАНКАМЕН-ТИТЕЛ И ДАЉЕ ТИСОМ: средом и суботом у $5^1/_2$ сати после подне.

ИЗ НОВОГ САДА У ЗЕМУН-БЕОГРАД: сваки дан у $5^1/_2$ сати после подне.

ИЗ НОВОГ САДА У ОРШАВУ-ГАЛАЦ: средом, петком и недељом у $5^1/_2$ сати после подне.

ИЗ НОВОГ САДА У ЦАРИГРАД ПРЕКО РУШЧУК-ВАРНЕ: недељом у $5^1/_2$ сати после подне.

ИЗ НОВОГ САДА У БУДИМПЕШТУ: сваки дан у $10^3/_4$ сати пре подне.

Нови Сад, 15. марта 1886. **Агенција.**

Ред пловидбе

помесног парода „Нимфе" од 16. септ.

Из Каменице у Нови Сад:
Пре подне: 5, 6, 8, и $^1/_4$10 сахата.
После подне: $^1/_2$2, $^1/_2$3, 4 и $^1/_2$7 сахата.

Из Новог Сада у Каменицу:
Пре подне: $^1/_2$6, 7, 9, и 11 сахата.
После подне: 2, 3, 5 и 7 сахата.
Недељом и свецем по потреби.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

НА

ВУКОВ САЛИК.

Китимо наше јавне дворане, музеје, школе, читаонице и домове српским скулптурама.

Оснујмо овим подузећем „фонд св. Саве" да обезбедимо опстанак српских народних школа.

Поштујмо спомене наших великана.

Частимо спомене српских великана.

Част нам је српском народу на повољно знање ставити, да у споразуму са пријатељима српскога напредка издајемо повећу серију српских популарних мужева из алабастер каменитог гипса путем пластике и то: Краља Милана I., Књаза Николу I., Краљицу Наталију, Књагињу Милену, Вука, Доситеја, Бранка, Његуша, Текелију, Љубишу, Врчевића, Даничића, Суботића итд. Ово узвишено подузеће не води обична шпекулација трговачка, него племенита замисао — замисао, да се чистим добитком оснује „Фонд св. Саве", који би се временом имао употребљавати на просветне циљи.

Из пијетета према творцу новије српске књижевности, те у очи његове стогодишњице, ми смо издање почели са старином Вуком у природној величини; оригинал салика рађен је у овдашњој академичкој вајарници а у чувеном атељеу професора Кундмана. Кориговање при моделисању водио је из чисте љубави према овом подузећу гђа Мина А. Вукомановића, кћи великог покојника.

Репродуковање Вукових салика отпочело је у велико под строгим и брижљивим надзором заклетог академ. вајара, а рашиљање истих биће неодложно 15 (27.) септембра о. г. Величина је салику у висину 75 а у ширину 55 cm.

Са потпуном и опробаном спремом, добром вољом и истрајношћу за оваково ретко и ризично подузеће, не жалећи труда и не плашећи се огромних новчаних издатака, ми смо запливали са „српском галеријом популарних мужева" у српско родољубље и пожртвовање са оправданим надањем: да српски народ неће допустити да са овим подузећем за навек утону скромни споменици наших првака, а са њима основни капитал „Фонда св. Саве" са српског немара, који нам немилице на сваком кораку руши и обара и најсветије српске установе, које су нам претци својом крвљу одкупили и нама на сахрану и наслеђе оставили. Застанимо код ове српске новине и загледајмо у дубину чисте српске воље и редког пожртвовања, те се сетимо великих заслуга наших великана-бораца за српску књижевност и језик, који су нам српски језик — чистоту народног говора оплеменили, а њиховим песмама тим српским будилником милу нам народност — српско име очували. Познајући српску добру вољу и пожртвовање за све оно што је племенито и узвишено — што је српско, па у то име и у име достојних споменика нашим заслужним мужевима, слободни смо овим позвати цео српски народ на претплату, да нас тако у нашем тешком и великом подузећу србински потпомогне, те да удруженом српском снагом подигнемо српским великанима скромне али достојне — према српским приликама споменике, с којима ћемо јавно пред целим образованим светом обележити нашу моралну моћ и дубину нашег народног културног развића.

Од српског народа, од српског родољубља и пожртвовања, од незнатних новчаних жртава зависе скромни споменици нашим првацима, зависи основни капитал „фонда св. Саве", зависи, да ли да се на свом рођеном огњишту са српским скулптурама китимо и урешавамо.

Ако наше подузеће српски народ достојно потпомогне, да у свом повоју не угине, то ћемо нашу серију наставити са српским владарима и владарицама, затим са Доситејом, Бранком, Његушем и другим српским мужевима. Годишње ће излазити два такова салика, како би се сваком дала прилика, да на јак начин дође до лепо и вештачки израђених српских скулптура. Осим Вукових салика у природној величини биће још само српски владари и владарице и Доситеј у истој величини изведени, како би се јефтинијом ценом омогућило, да наше издање нађе у српском народу што већег земљишта.

Ради нашег даљег развића у репродуцирању и њене техничке манипулације у овом подузећу, умољавамо цео српски свет и пријатеље српског напретка, да нас морално у свакој датој прилици са скупљањем и шиљањем претплате што скорије потпомогну, како неби приморани били наш одпочети огромни рад прекидати, који би нас одуговлачењем одвео у недогледан губитак.

Пошто ово дело није само дело накладника но део целог Српства, то се тврдо надамо, да ће нас српски народ најтопније у нашем тешком и смелом подузећу право српски подпомоћи. Нарочито апелујемо на пожртвовање здраве српске интелигенције, на нежни женски пол, на гг. чланове појединих српских друштава, на гг. српске књижаре, професоре, лекаре, званичнике, свештенике, учитеље, црквено-школске општине, трговце, занатлије и за свуколику српску омладину, да нас са скупљањем предплате што већма подпомогну, како би се могли на површини нашег издања одржати.

Цена салику из белог алабастер-каменог гипса заједно са сандуком и паковањем по комаду није нег 3 фор 60 нов или 8 динара. Позлаћени бронзирани или ружичасто обојени салици са 50 новч. или по 1 динар по комаду скупље. Наручбине се обављају само за готов новац са предплатом, коју ваља слати на г. **S. Jovanovits IV. Trappelgasse Nr. 1. Wien.** Претплату из Аустро-Угарске, Босне, Херцеговине и Црне Горе примају све српске књижаре. За краљевину Србију прима предплату искључиво наш генерални заступник краљ. српски дворски књижар г. Андрија Пурић у Београду. Подскупљачима дајемо 11-ти салик на дар или новац.

БЕЧ, на Усековање Јована претече 1886. год.

Т. Везилић-Суров и С. Јовановић,
издаваоци: срп. галерије популарних мужева.

Умољавамо славна уредништва славенских листова да наш позив изволе у изводу прештампати.

Јављамо свима пријатељима, познаницима и поштовачима покојниковим, да ћемо

ЂОРЂУ РАЈКОВИЋУ
српском књижевнику

давати шестопедељни парастос у суботу 6 о. м у 10 сати пре подне у успенској цркви.

За саучешће и присуствовање моле

Покојникови пријатељи
у Новом Саду.

ОГЛАСИ.

Код Привилеговане Народне Банке Краљевине Србије упражњено је место млађег чиновника,

Молитељи нека поднесу своје понуде са сведоџбама гувернеру Народне Банке до 15. о. м.

Кандидати полагаће испит из књиговодства, трговачког рачуна и осталих канцелариски радова, а поред способности имају првенство они, који изван српског језика говоре још немачки или француски.

УПРАВА
Привилеговане Народне Банке

1—3

ОГЛАС

Дана 27. т. м. пре подне у 11. сати код подписаног уреда издаваће се путем јавне дражбе кућа у селу Грку под најам за једну или више година.

На кућа постоји реално право за точење пића те је у два засебна дела одељена и ограђена.

1. Део биртија са станом бирташа и просторијама за госте, даље има подрум шталу шупу велико двориште и врт.

1. Део дућан са станом трговца, подрумом, шупом, шталом, двориште и врт, а поред тога има у дворишту засебна кућа, коју закупник уживати или под најам издати може.

Изнајмиће се укупно или сваки део за себе.

Поближи увјети могу се код подписатог уреда увидити.

У Митровици 11. септембра 1886.

Господарствени уред
петроварадинске имовне опћине.

1—3

ЛЕКАРНИЦА
АЛЕКСАНДРА пл. КОВАЧА
У ВЕЛ. БЕЧКЕРЕКУ

потребује једног интелигентног дипл. апотекара, који мађарски, немачки и српски добро говори. Срби имају првенство. Ступити може од 3. (15.) октобра.

1—3

ОГЛАС

Данас 27. т. м. у 10 сати пре подне одржаваће се писмена а и устмена јефтимба код подписатог уреда за постављање једног новог моста на бари зв ној „Плавшића бара" на путу водећем из Батајнице у Добановце.

Дужина а и ширина моста је 5 метара, трошак пак обрачунат је:

а.) Зидарске радње са материалом	352 ф.	26 н.
б.) Тесарске „ „ „	220 „	38 „
ц.) Жељеза	4 „	55 „
Скупа	377 ф.	19 н.

Писмене понуде уважиће се само оне, које буду по пропису биљеговане, те са 10% од подузетне своте обложене.

Остали увјети могу се код подписатог уреда увидити.

У Митровици, 11. септембра 1886.

Господарствени уред,
петроварадинске имовне опћине.

1—3

СТЕЧАЈ.

Просветна задруга Српкиња у Ст. Бечеју намерава ове године послати једну учитељицу Српкињу у Пешту, да се на тамошњем државном забавишту спреми за забавиљу и одредила је нату цељ 300 фор. прилог.

Ову припомоћ може добити она учитељица која докаже: 1. да је Српкиња православне вере. 2. да је учитељску школу бар са добрим успехом свршила и 3. да је осим знања свог матерњег језика потпуно вична мађарском језику, како би могла предавања са успехом слушати и испит из прописаних предмета положити.

Ако би се по времену отворило у Ст. Бечеју српско забавиште ставља се у дужност оној, која ову припомоћ добије, да се тражи за забавиљу у њему.

Молбе за поменуту припомоћ ваља да се пошљу до 21. септембра о. г. по ст. к. председништву „просв. задруге Српкиња у Ст. Бечеј."

У Ст. Бечеју 1. септембра 1889.

Јован Чиплић, перовођа. **Емилија Јоцић,** председница прос. задруге.

1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место учитеља срп. вероисповедне школе у Молу, отвара се стечај са годишњом платом од 210 ф. у готовом, у име огрева 63 ф., у име дрва 28 ф. за предавање у повторној школи 20 ф., за чишћење школе 10 ф. 50 н. и поред тога 16 ланаца по 2200 □ хв. добре орање земље на коју полит. општина све терете плаћа. Даље пристојан стан са баштом.

Изабрани учитељ биће дужан осим обични законити дужности, предавати у разредима, који му се кад које године одреде, па онда у цркви појати, децу у том обучавати и у цркви са њима појати.

Поред једнаких сведоџаба првенство имају они, који су вични нотаном појању и певању толико, да могу певачко друштво у томе обучавати.

Они, који желе на ово место конкурисати, имају молбенице са доставерним сведоџбама до 1 октобра т. г. по старом кал. потписаном школ. одбору поднети.

У Молу 29. августа 1886. г.

Местни шк. одбор.

3 3

СТЕЧАЈ.

Оставком учитеља г. Мите Ђорђевића, упражњено је учитељско место на српској вероисповедној школи у Кулпину.

Учитељска је плата 150 ф. у готовом новцу, 16 пештанских мерова чиста жита, по сесије орање земље са припадајућим пашњаком, на коју учитељ порезу плаћа, стан са вртом, даље за перовођство гувно од 220 □ ван села и на послетку од спровода, где позван буде, 50 нов.

Учитељу спада у дужност осим предавања прописаних предмета у школи, држање пофторне наставе и појање у цркви.

Рок стечају је Крстов-дан о. г.

У Кулпину 6. августа 1886.

3 3 **Школски одбор.**

ХОТЕЛ „КОД ВАРОШИ ПАРИЗА"
У ВРШЦУ

дворска улица преко од саборне цркве у кући г. Љубе Недељковића.

Потписани слободан сам пошт. грађанству у месту и околини, нарочито преч. гг. српским свештеницима и учитељима до знања ставити, да сам сасвим новоуређени хотел „код вароши Париза" на себе примио.

Упозоравајући пошт. српску публику на ову промену, обећавам, да ће како чистим собама, послугом, тако исто кусним, добрим и јефтиним јелом и пићем задовољни бити.

По ново уверавајући пошт. публику о реелности овог подузећа, молим да не што обилатијом посетом почаствује.

С поштовањем

3—4 **Карло Дотел.**

ДОБРА ВИНА
НА ЛИТРУ

1 литра бела сремска	— — — —	16	новч.
1 „ „ „	— — — —	20	„
1 „ „ „	— — — —	30	„
1 „ изврсна **црна беочинска** (волапик)		40	„

у башти срп. читаонице у Н. Саду. 8—10

ГВОЖЂАРСКА ТРГОВИНА
ЈАШЕ ГРГУРОВОГ И ДР.
У СОМБОРУ

потребује једног од млађих помоћника, који говори српски, немачки и мађарски. Ступити може 1. октобра.

2—3

ЗА ВИНОГРАДАРЕ

препоручује за идућу бербу од њега прављене

МАШИНЕ ЗА ГЊЕЧЕЊЕ И КРУЊЕЊЕ ГРОЖЂА
(Rebel- und Kwetschmaschinen.)

2—3 **Андрија Дим.**
тишљер-мајстор, богдански сокак
у Новом Саду.

ФРАНЦА КРИСТОФА
СВЕТЛЕЋИ ЛАК
ЗА ПАТОС

без икаквог мириса, одма се суши и дуго траје.

Овај лак згодан је са својих практичних особина и простог састава, да њиме сам човек лакира патос — Соба се после лаковања на 2 сата може употребљивати. — Лак је изврстан у разним бојама (и у зетинској боји) а и без боје (после лаковања остаје само „гланц." Упутства за употребу и нека количина за пробање добија се у стоваришћима.

Франц Кристоф,
проналазач и једини фабрикант правог светлећег лака за патос
Праг и Берлин.

Стоваришће за Нови Сад у трговини г. Љубе Стефановића.

5—6

МУШКЕ кошуље (дебљину гола врата молим.) Од постојана енглеског шифона, прса клот, са порубци уздуж и преки, каро и везене 70, 80, 90 н. 1, 1—25, 1—50, 1—75, 2, 2—50, 3 фор. Од постојана фина Холанд и Румбург платна 1—50, 2, 2—50, 3, 3-50, 4, 5, 6 фор. Руком кунст везене париске и caro ajour, за дарове 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 фор. Шарене кретон и оксфорт 1, 1-50, 2, 2—50, 3 фор. Дечије беле 50, 60, 70, 80 новч. Гаћа дуготрајни без 50, 60, 70, 80, 90 н. 1, 1—25, 1—50 ф.

ЖЕНСКЕ кошуље од постојана енглеског шифона са чипком и везом 50, 60, 70, 80, 90 н. 1, 1—25, 1 50, 2, 2—50, 3 ф. Од постојана фина Холанд и Румбург платна 1—50, 2, 2—50, 3 ф. Руком богато везене 3, 3—50, 4, 5 ф. Са модни уметци и руком кунст везене париске и caro ajour, за дарове 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 ф Спаваће рекле и гаћице са чипком и везом 50, 60, 70, 80, 90 н. 1, 1—25, 2—50, 2, 2—50, 3, 3 50, 4 ф. Сукњо 1, 1—50, 2, 2—50, 3, 3—50, 4, 5 ф. 6 румбург фини јастука и 2 јорганске капе, све на четир стране en Boyquet руком кунст везене париски 80, 90, 100, 125 ф. (преди дупло:) Прса за мушке и женске кошуље са порубци, уметци, париз кунст руковез и caro ajour од 50 н. до 6 ф. Toile-forte новопронађено ткање, језграве једнаке природно беле жице, без креча и грижава белила, траје 2 до 3 пута дуже од обична платна а у полу цене, боље и јефтиније од тако зване Kind-Webe, кварежна имитација законом забрањена, дебље жице из тање? 6 чаршава по $2^1/_2$ метра дужина а ширина центиметри 156-10, 186—11·50, 188—12, 200—13, 14, 15 фор. 20 метре дуж. ширина цитри 55—4, 65—4·50. 74—5, 78—6, 88—7, 8, 9 ф. Croisé-fort-elastik у 4 ника тако за гаће неподерамо 20 метре дуж. ширина цитри 84-8, 10, 12, 14, 15 ф. Енглески шифон, траје 4 до 6 година туце кошуља, 20 метре дуж. 84 цметри ширина 3, 3·50, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 ф.

Са многогодишњим искуством, неограниченим средством, уређеним и строго поштеним поступком! У смотрењу фине, укусне и целисходне израде, умешно удешеном! удешеном кроју и само од искушане, здраве и дуготрајне материје на најбоље израђено перило шиљем са (Nachnahme) по најјефтинијој фабричној цени: fondé 1867.

Адреса: **Alexander Stanischits ausschl. befugt. Wäschwaren-Fabrikant. Wien, Singerstrasse Nr. 32.**

1—8

Власник и издавалац Милица Томић рођ. Милетић. Одговорни уредник Јаша Томић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.